

Pensions at a Glance: Public Policies across OECD Countries 2005 Edition

Summary in Hungarian

Pillantás a nyugdíjakra: Közpolitikák az OECD-országokban 2005. évi kiadás

Összefoglalás magyarul

Az elmúlt években nyugdíjreformhullám söpört végig az OECD-országokban. E változásokat elsősorban az öregedő népességgel összefüggésben a nyugdíjrendszerek *pénzügyi fenntarthatósága* miatti aggodalmak motiválták. A nyugdíjrendszerek mélyreható vizsgálata olyan komplex struktúrákat és szabályokat fed fel, amelyek megnehezítik a nyugdíjjövedelmek rendszerének összehasonlítását. Mindemellett a nyugdíjreform végrehajtásából és hatásaiból származó tapasztalatok értékes információval szolgálnak a politika alkotói számára.

A jelentés megmutatja, hogy milyen nagyságú nyugdíjra számíthatnak nyugdíjba vonuláskor azok, akik most kezdenek el dolgozni. Az elemzés számos politikai kérdésre is választ ad. Védelmet nyújtanak-e a nyugdíjjövedelmi rendszerek a szegénységgel szemben? Pénzügyileg fenntarthatóak? Hogyan kezelik az alacsony jövedelmű vagy az egy bizonyos ideig alkalmazásban nem álló embereket? A jelentés egy kétévenként megjelenő sorozat első része. A jövőbeni kiadások is értékelik majd a nyugdíjreformok hatását.

A jelentés felvázolja a nyugdíjrendszerek által jelenleg követett irányt. Az országok közötti összehasonlítás felfedi az OECD-országok nyugdíjjuttatásainak sokszínűségét. A jelentésben bemutatott elemzés magába foglalja az összes kötelező nyugdíjbiztosítást – nem csupán a köznyugdíj rendszereket, hanem minden kötelező magánnyugdíjat is. Az idősek érdekében létező biztonsági hálót is megvizsgálja, valamint számításba veszi az országonkénti, illetve a dolgozók és a nyugdíjasok közötti adózási különbségeket. A jelentés teljes képet nyújt a generációk közötti és egy adott generáción belüli transzferekről, és ennél fogva a nyugdíjrendszerek *szociális elégségességéről*.

A nyugdíjprogramoknak általában két fő célja van. Az első a jövedelem újraelosztása az alacsonyjövedelmű nyugdíjasok felé, ezzel az időskori szegénység megakadályozása. A második pedig, hogy segítse a dolgozókat életszínvonaluk fenntartásában nyugdíjba vonulásuk után is, a munkából származó jövedelmük megfelelő szintű pótlásával. Az országok többsége átfogó nyugdíjpolitikájában mindkét célt követi, de nagy ingadozás tapasztalható az egyes célokra fektetett hangsúly vonatkozásában.

A jelentés rámutat, hogy az OECD-országokban az átlagkeresettel rendelkező munkások adózás utáni jövedelmük 70%-ánál kicsit kevesebbet érő adózás utáni nyugdíjra számíthatnak. A két legalacsonyabb *nettó helyettesítési rátájú* ország Írország és Új-Zéland, ahol csak alap nyugdíjbiztosítás létezik, és a nettó helyettesítési ráta 40% alatti. Az Egyesült Királyságnak és az Egyesült Államoknak egy kicsit magasabb, 50% körüli a nettó helyettesítési rátája.

Az OECD-országok átlagkeresetének felét kereső, *alacsonyjövedelmű munkásai* átlag 85% körüli nettó helyettesítési rátájú összegben részesülnek majd. A szegény munkások nyugdíja egyes országokban azonban nagyon alacsony. Németországban, Mexikóban, a Szlovák Köztársaságban és az Egyesült Államokban a biztonsági háló nyugdíjak a teljes életpályájú munkások esetében kevesebbet érnek, mint az egész gazdaság átlagjövedelmének negyede.

Egyes országok megpróbálták szorosabb *kapcsolatot teremteni a hozzájárulások és a juttatások* között. Olaszországban, Lengyelországban és Magyarországon például a nyugdíjrendszer újraelosztási vonásait szinte teljesen megszüntették. Ha a nyugdíjrendszer nem végez újraelosztást a szegényebb emberek felé, akkor a rászorultságon alapuló biztonsági háló juttatásai általában sokkal kiemelkedőbb szerepet fognak játszani a nyugdíjjövedelmekben.

Minden OECD-országban létezik az idősek számára valamilyen formájú *biztonsági háló*. Ezek általában rászorultságon alapuló programok. Az OECD-országokban az átlagos minimális nyugdíjjuttatás a teljes életpályájú munkások esetében az átlagkeresetek 29%-nál egy kicsit kevesebbet ér.

A jelentés felfedi, hogy a személyi *adórendszer* fontos szerepet játszik az öregkori támogatásban. A nyugdíjasok gyakran nem fizetnek társadalombiztosítási hozzájárulást, és mivel a személyi jövedelemadók progresszívek, a nyugdíjjövedelmekre vonatkozó átlagos adókulcs jellemzően kisebb, mint a megszerzett jövedelemre vonatkozó adókulcs. Ráadásul a legtöbb jövedelemadó-rendszer előnyösebb elbánást alkalmaz a nyugdíjjövedelmekre, illetve a nyugdíjasokra vonatkozóan, további kedvezményeket, vagy hiteleket nyújtva az idősebb embereknek.

A nettó helyettesítési ráták az átlagkeresetek esetében 22%-kal nagyobbak, mint a bruttó helyettesítési ráták (az OECD átlagot tekintve). Azonban az adók és hozzájárulások alacsony jövedelműekre kifejtett hatása az átlagosnál enyhébb, mivel ők kevesebbet költenek adókra és hozzájárulásokra, mint a magasabb jövedelmű munkások. A bruttó és nettó helyettesítési ráta közötti eltérés az alacsony jövedelműek esetében átlagosan 17%.

A legtöbb ország megvonja az adókedvezményeket a gazdagabb nyugdíjasoktól. Azonban Németország és az Egyesült Államok kivételek: ők ugyanis a jövedelemeskála egészére nyújtanak adókedvezményeket (habár ez Németországban változóban van).

Az „*indexálás*”, azaz a nyugdíjak összegének változtatása oly módon, hogy az tükrözze a megélhetés költségeiben és az életszínvonalban bekövetkező változásokat, már régóta a nyugdíjrendszerek pénzügyi fenntarthatóságáról szóló vita középpontjában áll. Jelenleg szinte minden OECD-ország a fogyasztói árakhoz köti a nyugdíjakat. Néhány országban azonban még mindig az átlagkeresetekhez igazítják a nyugdíjakat, amelyek így akár több, mint 20%-kal többé kerülhetnek annál, mintha az árakhoz indexálnák őket.

Egy ehhez kapcsolódó jellemző a „*valorizáció*”: a múltbeli keresetek felértékelése, számba véve az életszínvonalban bekövetkezett változásokat a nyugdíjjogosultság megszerzése és igénybevétele között eltelt időben. Nem sokkal ezelőttig a valorizáció a nyugdíjuttatásokra gyakorolt sokkal erőteljesebb hatása ellenére is kevesebb figyelmet kapott, mint az indexálás.

A gazdaságszintű keresetnövekménnyel összhangban a legtöbb OECD-ország újraértékeli a múltbeli kereseteket. Van azonban jó néhány kivétel – Belgium, Franciaország, Korea és Spanyolország –, ahol a múltbeli kereseteket az árakkal összhangban értékelik fel. A bérek általában gyorsabban nőnek, mint az árak, és az ár-alapú valorizáció lényegesen alacsonyabb helyettesítési rátákhoz vezet, mint a kereseteken alapuló valorizáció. Egy teljes életpályát ledolgozó munkás számára az ár-alapú valorizáció 40%-kal alacsonyabb nyugdíjat eredményezhet, mint a kereset szerinti valorizáció.

A *nyugdíjvagyton* – a jövőbeni nyugdíjkifizetések jelenértéke – a nyugdíjígéretnek legszélesebb körű mutatója. Számításba veszi azt a szintet, amelyen a nyugdíjak kifizetésre kerülnek; azt a kort, amikor az emberek nyugdíjjogosultságot szereznek; az emberek várható élettartamát és azt, hogy a nyugdíjakat hogyan változtatják úgy, hogy tükrözzék a bér- vagy árnövekedést. Luxemburg nyújtja a legnagyobb nyugdíjvagyont egy átlagkeresetű munkásnak, ami a férfiak esetében az átlagkeresetek 18-szorosát, a nők esetében pedig majdnem 22-szeresét éri el (a nők magasabb várható élettartamának köszönhetően). Ez 587 000 amerikai dollárnak felel meg a nyugdíjba menetelkor, ami majdnem háromszorosa az OECD-országok átlagának. Egy aktív korában átlagkeresettel rendelkező ember számára Írország, Mexikó, Új-Zéland, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok nyújtja a legkisebb, az átlagkereset kevesebb, mint hatszorosát kitevő nyugdíjvagyont. Természetesen az ezekben az országokban élő emberek dolgozó korukban gyakran kevesebb hozzájárulást tettek a nyugdíjrendszerhez, ezért félrevezető lehet, ha kevésbé „nagylelkűnek” tartjuk ezeket az országokat azoknál, amelyek magasabb nyugdíjvagyont ígérnek a nyugdíjasoknak.

A *nyugdíjjogosultsági korhatár* a legtöbb OECD-országban 65 év. Izlandon és Norvégiában 67 év a normális nyugdíjkorhatár, az Egyesült Államokban a jövőben lesz ez utóbbi. A nyugdíjkorhatár 65 év alatti a Cseh Köztársaságban, Franciaországban, Magyarországon, Koreában, a Szlovák Köztársaságban és Törökországban. Franciaországban a bruttó helyettesítési ráta az OECD-átlag alatti az átlag 75–200%-a közötti keresetek esetén. A nyugdíjvagyon azonban meghaladja az OECD-átlagot, mert a 60 éves nyugdíjkorhatár viszonylag alacsony, és a várható élettartam viszonylag hosszú.

A *várható élettartamban* fennálló különbségek nyugdíjvagyonra gyakorolt hatása elég jelentős. Egyéb tényezők egyezősége mellett, az alacsony várható élettartamú országok – Magyarország, Mexikó, Lengyelország, a Szlovák Köztársaság és Törökország – megengedhetnék maguknak, hogy 10%-kal több nyugdíjat fizessenek, mint egy OECD-átlagnak megfelelő halálozási arányú ország (például Németország, Olaszország és az Egyesült Királyság). A hosszabb várható élettartam ezzel szemben fokozza a nyugdíjrendszerre nehezedő terhet. A férfiak esetében a nyugdíjvagyon majdnem 8%-kal magasabb a leghosszabb várható élettartammal bíró öt ország – Japán, Izland, Norvégia, Svédország és Svájc – halálozási rátája mellett.

© OECD 2005

Ez az összefoglalás nem hivatalos OECD fordítás.

Ez az összefoglalás abban az esetben másolható,
ha megemlítsére kerül az OECD szerzői joga és az eredeti kiadvány címe.

**A többnyelvű összefoglalások az eredetileg angol ill. francia nyelvű
OECD kiadványok kivonatos fordításai.**

**Az OECD Online Könyvesboltban díjmentesen állnak rendelkezésre:
www.oecd.org/bookshop/**

További információ kérhető a Közügyi és Kommunikációs Igazgatóság
Jogi és Fordítási Csoportjától.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Látogasson el honlapunkra: www.oecd.org/rights/

